

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2021. gada 22. janvārī
(OR. en)

5555/21

COVID-19 16
SAN 33
PHARM 11
MI 36
COMPET 44
FRONT 21
IPCR 5

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2021. gada 20. janvāris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretārs <i>Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2021) 35 final
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS - Vienotība Covid-19 apkarošanā

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2021) 35 *final*.

Pielikumā: COM(2021) 35 *final*

Briselē, 19.1.2021.
COM(2021) 35 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI UN
PADOMEI**

Vienotība Covid-19 apkarošanā

IEVADS

Gadumija, šķiet, iezīmēs Covid-19 pandēmijas beigu sākumu. Pateicoties inovatīvai zinātnei un ievērojamiem politiskiem un rūpnieciskiem centieniem, darbs, kas parasti prasa desmit gadus, ir paveikts desmit mēnešu laikā, un ir sākta ātra masveida vakcinācija, kā rezultātā miljoniem eiropiešu jau ir vakcināti pret Covid-19.

Tomēr, kamēr inficēšanās gadījumu skaits pieaug un līdz brīdim, kad vakcinācija būs veikta pietiekamā apjomā, lai pandēmija atkāptos, jā saglabā modrība, ierobežošanas pasākumi un jāveic sabiedrības veselības kontroles. ES un dalībvalstīm jā rīkojas tūlīt, lai ierobežotu risku, ka sāksies trešais, iespējams, spēcīgāks inficēšanās vilnis, kam raksturīgi jau visā Eiropā sastopamie vīrusa jaunie, lipīgākie varianti.

Tas vieš cerību un skaidrību, bet **Eiropai ir vēlreiz jāņemmas rīkoties kopīgi un vienoti** nolūkā:

- paātrināt vakcinācijas tempu un vakcīnu piegādi,
- palielināt testēšanu un sekvencēšanu, lai kontrolētu inficēšanās gadījumus un jaunus vīrusa variantus,
- nodrošināt vienotā tirgus darbību,
- uzņemties starptautisku līderību un izrādīt solidaritāti partneriem.

Šajā paziņojumā ir izklāstīti lēmumi un saskaņota pieeja, kas vajadzīga šo četru prioritāšu īstenošanai 21. janvāra vadītāju sanāksmē. Tā pamatā ir pēdējās nedēļās gūtā pieredze, jaunākie zinātniskie ieteikumi un decembrī pieņemtais paziņojums “Šoziem sargāsim sevi no Covid-19”.

Šajā sacensībā ar laiku tagad īstenota kopīga rīcība mums palīdzēs nākotnē nosargāt dzīvību un iztikas līdzekļus vairāk cilvēkiem un atslogot jau pārslogotās veselības aprūpes sistēmas un speciālistus. Šādi Eiropa kopā tuvosies pandēmijas beigu sākumam.

1. VAKCINĀCIJAS TEMPA PAĀTRINĀŠANA

ES Vakcīnu stratēģija ir izrādījusies veiksmīga, proti, dalībvalstīm ir nodrošinātas kvalitatīvas vakcīnas vajadzīgajā daudzumā. Tas tika panākts, atbalstot vakcīnu izstrādi, stimulējot to ražošanu un veicot iepirkumu par vakcīnu piegādi. Pamatojoties uz 27 dalībvalstu un 450 miljonu cilvēku radīto spēcīgo pozīciju sarunās, Eiropas Komisija ir spējusi nodrošināt 2,3 miljardus vakcīnas devu kā daļu no pasaulē visplašākā drošu un uzticamu Covid-19 vakcīnu portfeļa.

Šī Eiropas pieeja ļaus vakcinēt vairāk nekā **1 miljardu cilvēku Eiropā, tās kaimiņreģionos un citviet pasaulē.** Ar *BioNTech/Pfizer* un *Moderna* vakcīnām, kurām jau ir piešķirta atļauja, vien tiks nodrošinātas devas 380 miljonu cilvēku jeb vairāk nekā 80 % ES iedzīvotāju vakcinācijai. Eiropas Zāļu aģentūras eksperti rūpīgi pārbauda visas vakcīnas un pārliecinās par to drošumu. Eiropas Zāļu aģentūra (*EMA*) pašlaik izvērtē trešo vakcīnu – *Oxford/AstraZeneca* –, par kuru lēmums jāpieņem līdz mēneša beigām. Tā ir sākusi *Johnson & Johnson* vakcīnas slīdošo izskatīšanu.

Vakcinēt vairāk un ātrāk

Eiropas iedzīvotāju vakcinācija tika sākta 2020. gada 27.–29. decembrī notikušajās **Eiropas Vakcinācijas dienās**. Kopš tā laika dalībvalstīm proporcionāli iedzīvotāju skaitam ir piegādāti vairāk nekā 13 miljoni devu (12,25 miljoni *BioNTech/Pfizer* vakcīnas devu un 850 000 *Moderna* vakcīnas devu), un ES ir veikti **vairāk nekā 5 miljoni vakcināciju**.

Lai gan katra dalībvalsts vakcināciju veic saskaņā ar savu stratēģiju, gan ar veselību, gan vienoto tirgu saistītu iemeslu dēļ ir svarīgi, lai **arī turpmāk vakcinācijas centieni Eiropā būtu lielā mērā saskaņoti**. Tomēr sākotnējie dati liecina, ka vakcinēto cilvēku īpatsvars dalībvalstīs ievērojami atšķiras – no vairāk nekā 2 % līdz mazāk nekā 0,5 %. Lai gan vakcinācija ir sākta tikai nesen, ir svarīgi sekot līdzi progresam, un šajā sakarā Komisija un Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs (*ECDC*)¹ izveidos sistēmu, kuras mērķis būs uzraudzīt vakcīnu ieviešanas progresu un veicināt ātru un efektīvu vakcināciju visās dalībvalstīs.

Vakcinācija nav sacensība ar citām valstīm, bet gan sacensība ar laiku. Tā kā izplatās jauni vīrusa varianti, ir vēl akūtāka nepieciešamība paātrināt vakcināciju. Saistībā ar vakcināciju jāveic sarežģīti pārvaldības un loģistikas pasākumi, kā arī valstīm jābūt gatavām izvērst šos pasākumus atbilstoši piegādāto vakcīnu skaita pieaugumam. Šādi pasākumi citu starpā ir: pietiekamu krājumu izveide, efektīva pieteikšanās uz vakcināciju pārvaldības sistēma, vietu un telpu nodrošināšana masveida vakcinācijas veikšanai, uzglabāšanai nepieciešamo saldēšanas iekārtu sagatavošana un papildu personāla apmācība. Lai atbalstītu šādu pasākumu veikšanu, Komisija sadarbosies ar uzņēmumiem un izstrādās pārredzamu un skaidru dažādo vakcīnu piegādes grafiku. Komisija, izmantojot ES kopīgo iepirkumu, ir nodrošinājusi

¹ *ECDC* Eiropas uzraudzības sistēmā (*TESSy*) ir izveidojis jaunu, īpašu ziņošanas moduli.

vakcinācijas veikšanai nepieciešamā medicīniskā aprīkojuma piegādes kanālu, un dalībvalstis to tagad var izmantot un veikt pasūtījumus.

Lai nodrošinātu vērienīgus vakcinācijas centienus, būtiski ir noteikt konkrētus mērķus. Ko var izmērīt, to var izdarīt:

- **līdz 2021. gada martam dalībvalstīs vajadzētu būt vakcinētiem vismaz 80 % veselības un sociālās aprūpes speciālistu un cilvēku, kas vecāki par 80 gadiem;**
- **līdz 2021. gada vasarai dalībvalstīs vajadzētu būt vakcinētiem vismaz 70 % pieaugušo iedzīvotāju.**

Sasniedzot šos divus mērķus, pirmkārt, saruktu nāves gadījumu un stacionēto pacientu skaits, samazinātos spiediens uz veselības aprūpes sistēmām, un galu galā Eiropa būtu ceļā uz kolektīvo imunitāti, kas savukārt palīdzētu aizsargāt tos, kuri nevar tikt vakcinēti, un ierobežotu vīrusa izplatību. Sekmīga vakcīnu ieviešana arī palīdzēs Eiropas ekonomikai virzīties uz stabilu atveseļošanu.

Vakcīnu ražošanas un piegādes apjomu palielināšana un plašāka informācija

Lai sasniegtu šos mērķus, mums būs **jāsagādā vairāk vakcīnu**. Eiropas Komisija un Eiropas Investīciju banka (EIB) ar cerības pirkuma līgumiem un EIB aizdevumiem ir pastāvīgi atbalstījušas ražošanas jaudas palielināšanu ES. Tās arī turpmāk sadarboties ar ražotājiem, lai maksimāli palielinātu ražošanas jaudu ES. Šajā nolūkā Komisija iesaistīsies strukturētā dialogā ar vakcīnu ražošanas vērtības ķēdes dalībniekiem. Atbalsts var izpausties dažādi, piemēram, kā investīciju atbalsts ražotnēm, ražotāju mudināšana slēgt savstarpējas vienošanās par iekārtu pārorientēšanu ar mērķi ražot cita ražotāja vakcīnas, kurām piešķirta atļauja, un – vajadzības gadījumā – šādu vienošanos veicināšana, un vēl vairāk palielināt jaudu, slēdzot ražošanas apakšlīgumus. Tā rezultātā arī būs vieglāk pārvarēt jebkādas ar piegādes ķēdi saistītas problēmas.

Komisijai un dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar uzņēmumiem, lai nodrošinātu, ka pēc iespējas ātrāk tiek sākota jauna ražošana. Tā sadarbosies arī ar *EMA*, lai paātrinātu jaunu ražošanas iekārtu apstiprināšanas procesu. *ECDC* nolūkā apkopot labas prakses piemērus un praktiskus ieteikumus dalībvalstīm ar stresa testu palīdzību noteiks veiksmīgus loģistikas pasākumus (piemēram, kā izveidot vakcinācijas centrus un izmantot elektroniskas rezervēšanas sistēmas).

Šajā sakarā *EMA* un *ECDC* veiks un koordinēs ES mēroga pētījumus par Covid-19 **vakcīnu drošumu un efektivitāti**. Komisija veicinās zinātniskās informācijas un labas prakses apmaiņu ES platformā zinātniskiem ieteikumiem par Covid-19.

Joprojām ir būtiski pastāvīgi un skaidri **informēt** par vakcinēšanās nozīmi un vakcīnu drošumu, lai novērstu vilcināšanos vakcinēties un apkarotu dezinformāciju un maldinošu informāciju.

Vakcinācijas dokumentācija un savstarpēja atzīšana

Tā kā vakcinēto cilvēku skaits pieaug, **vakcinācijas dokumentācija un savstarpēja atzīšana ir ļoti svarīga**. Vakcinācijas sertifikāti ļauj precīzi reģistrēt katras personas

vakcinācijas vēsturi, lai nodrošinātu atbilstošus turpmākus medicīniskos pasākumus, kā arī uzraudzītu iespējamās blaknes. Kopīga ES pieeja attiecībā uz uzticamiem, drošiem un pārbaudāmiem sertifikātiem dotu cilvēkiem iespēju datus par sevi izmantot citās dalībvalstīs. Lai gan ir pārāgrī paredzēt vakcinācijas sertifikātu izmantošanu arī citiem mērķiem, kas nav veselības aizsardzība, ES pieeja var atvieglot šādu sertifikātu pārrobežu piemērošanu citiem mērķiem nākotnē.

Komisija kopā ar dalībvalstīm turpinās izstrādāt vakcinācijas sertifikātus, kurus var atzīt un izmantot veselības aprūpes sistēmās visā ES, pilnībā ievērojot ES datu aizsardzības tiesību aktus, un ieviest visā pasaulē, izmantojot Pasaules Veselības organizācijas (PVO) sertifikācijas sistēmas. E-veselības tīkls noteiks šādiem sertifikātiem ES līmenī nepieciešamo minimālo datu kopu, arī unikālu identifikatoru un atbilstīgu uzticamības sistēmu, kas nodrošina privātumu un drošību. Šo darbu plānots pabeigt līdz 2021. gada janvāra beigām un uzrādīt Pasaules Veselības organizācijai kā iespējamu universālu standartu.

GALVENĀS DARBĪBAS

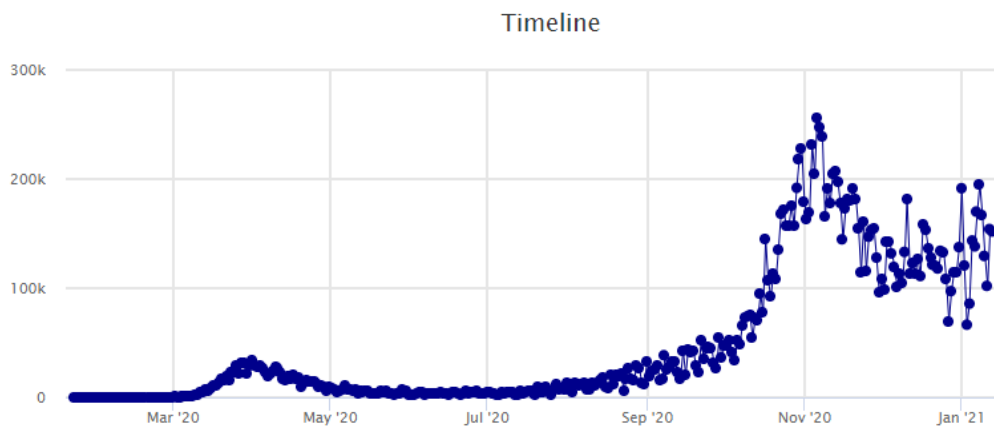
- *Dalībvalstīm būtu jāizvirza mērķis līdz 2021. gada martam vakcinēt vismaz 80 % veselības un sociālās aprūpes speciālistu un cilvēku, kas vecāki par 80 gadiem, savukārt līdz vasarai – vismaz 70 % visu pieaugušo iedzīvotāju.*
- *Komisija, dalībvalstis un EMA sadarbosies ar uzņēmumiem, lai maksimāli palielinātu vakcīnu ražošanas jaudu.*
- *Pamatojoties uz dalībvalstu sniegtajiem datiem, ECDC divreiz nedēļā publicēs jaunāko informāciju par piegādātajām un ievadītajām devām.*
- *Komisija sadarbībā ar vakcīnu ražotājiem publicēs un atjauninās piegādes grafikus.*
- *Līdz 2021. gada janvāra beigām jāvienojas par kopīgu pieeju attiecībā uz vakcinācijas sertifikātiem, lai dalībvalstu izsniegtos sertifikātus drīz varētu izmantot veselības sistēmās Eiropas Savienībā un citās valstīs.*
- *Komisija rīkos plašus ES mēroga pētījumus par Covid-19 vakcīnu drošumu un efektivitāti.*
- *ECDC veiks stresa testus un izstrādās ieteikumus dalībvalstīm attiecībā uz loģistiku.*

2. RĪCĪBA ATTIECĪBĀ UZ VĪRUSA VARIANTIEM

Nesen ir parādījušies **jauni vīrusa varianti**², kas rada nopietnu pamatu bažām. Lai gan pašlaik nav pierādījumu, ka šie varianti izraisa smagāku slimības gaitu, šķiet, ka tie ir par 50–70 % lipīgāki³. Tas nozīmē, ka vīruss var izplatīties vieglāk un straujāk, tādējādi palielinot slogu tā jau pārslogotajām veselības aprūpes sistēmām. Tas, visticamāk, ir viens no iemesliem, kāpēc **pēdējo nedēļu laikā lielākajā daļā dalībvalstu ievērojami pieaudzis inficēšanās gadījumu skaits.**

² Variants “B117”, kas pirmoreiz tika identificēts septembrī Apvienotajā Karalistē, un “501Y.V2”, kurš tika identificēts Dienvidāfrikā.

³ ECDC riska novērtējums – “Risk related to spread of new SARS-CoV-2 variants of concern in the EU/EEA”.

1. attēls. Hronoloģisks pārskats – apstiprinātie Covid-19 gadījumi; līkne liecina par trešo vilni⁴.

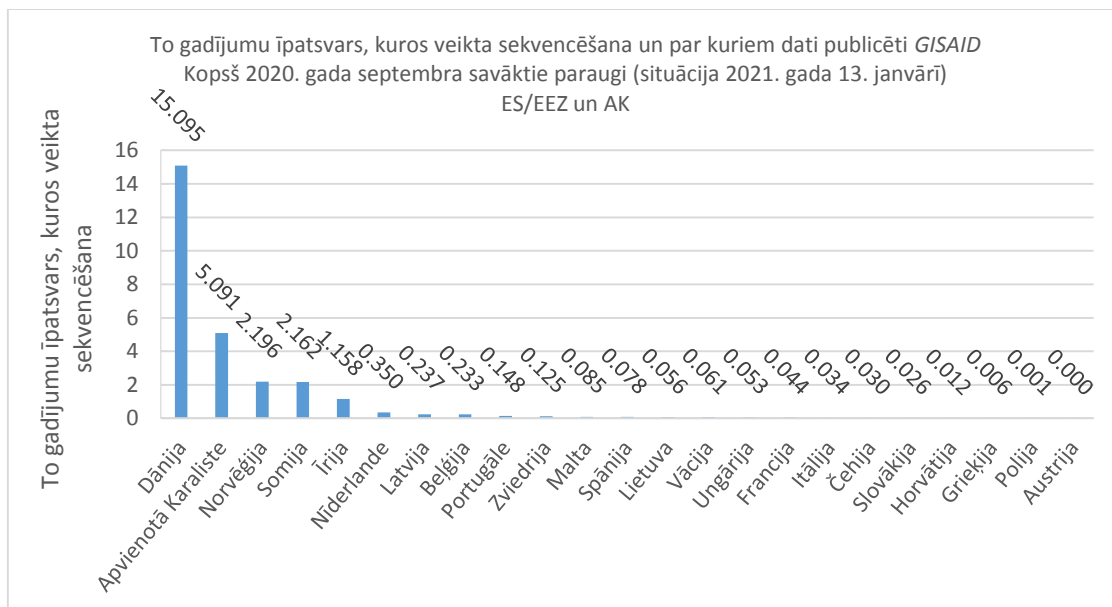
Nesen identificēto variantu parādīšanās ir arī radījusi bažas par iespējamu ietekmi uz vakcīnu efektivitāti. Pašlaik **nav pierādījumu, ka vīrusa varianti samazinātu aizsardzību, ko piedāvā vakcīnas**, kuras ir pieejamas tirgū vai attiecībā uz kurām notiek III posma klīniskie pētījumi. Tomēr ir svarīgi cieši uzraudzīt situāciju un jau tagad veikt pasākumus ar mērķi saīsināt izstrādei nepieciešamo laiku gadījumā, ja vakcīnas vajadzētu pārveidot. Vakcīnu ražotājiem jābūt gataviem sniegt *EMA* attiecīgus datus, lai vajadzības gadījumā paātrinātu procesu.

Genoma sekvencēšanas paātrināšana

Tam, cik ātri vīrusa varianti tiek identificēti, ir izšķiroša nozīme, lai varētu noteikt to radīto apdraudējumu un nepieciešamos rīcībpolitikas pasākumus. Genoma sekvencēšana ļauj izsekot izmaiņām vīrusa genomā, un tā ir nepieciešama, lai izprastu vīrusa attīstību un meklētu vīrusa variantus. Genoma sekvencēšana var palīdzēt identificēt vīrusa variantus, kuri palielina risku, jo tie izplatās straujāk vai izraisa smagākus simptomus.

Eiropas Savienībai steidzami ir jāpaātrina sekvencēšana. Pašlaik tikai viena dalībvalsts testē vairāk nekā 1 % paraugu, savukārt pārējās dalībvalstis sekvencēšanu veic nepietiekamā apmērā vai neveic to vispār. Šāds sekvencēšanas līmenis nav pietiekams, lai noteiktu vīrusa variantu attīstību vai atklātu jaunus vīrusa variantus. *ECDC* pašlaik izstrādā īpašas pamatnostādnes par katra jaunā vīrusa varianta sekvencēšanu. Šis darbs balstās uz genoma sekvencēšanas datiem, kas tiek kopīgoti visā ES un ar mūsu starptautiskajiem partneriem.

⁴ Avots: <https://covid-statistics.jrc.ec.europa.eu>

Visām ES dalībvalstīm būtu jāsasniedz spēja veikt sekvenčēšanu vismaz 5 % – vēlams 10 % – pozitīvo testu rezultātu. Kavējumi attiecībā uz testa rezultātiem būtu jāsamazina līdz minimumam, un dalībvalstīm būtu jānodrošina datu kopīgošana salīdzināmā veidā.

ECDC valstu spēju veikt genoma sekvenčēšanu var papildināt ar un palielināt līdz pat 18 000 vīrusa paraugiem. Līdz šim šo pakalpojumu ir izmantojušas tikai divas dalībvalstis, un gaidāms, ka drīzumā tām pievienosies vēl divas. Dalībvalstīm, jo īpaši tām, kurām pašām nav spēju, būtu steidzami jāizmanto ECDC spējas. Komisija arī atbalstīs dalībvalstis spēju palielināšanā, piemēram, tā mobilizēs finansējumu genoma sekvenčēšanas iekārtu iegādei un atbalstīs PVO references laboratoriju tīklu. Valstu pētniecības iestādēs esošās sekvenčēšanas iekārtas būtu jāizmanto pilnībā. Komisija izmantos iniciatīvas un resursus genoma datu, mākslīgā intelekta un augstas veiktspējas datoru jomā, lai atbalstītu būtisku genoma datu apstrādi un analīzi^{5,6}.

Testēt vairāk

Efektīvai testēšanai ir būtiska nozīme vīrusa izplatības mazināšanā, jo tādējādi tiek nodrošināta būtiska informācija, kas ļauj veikt kontaktu izsekošanu un noteikt vispārējās tendences. Testēšana arī atvieglo personu brīvu pārvietošanos un iekšējā tirgus netraucētu darbību.

⁵ Lai atvieglotu dalīšanos ar zināšanām par cilvēku un vīrusu genoma datu apstrādi un prakses šajā jomā apmaiņu, varētu tikt mobilizēti eksperti, kas strādā pie tā, lai līdz 2022. gadam nodrošinātu drošu pārrobežu piekļuvi 1 miljona "cilvēka" genomu (iniciatīva "1+ miljons genomu"⁵). Kopīgais pētniecības centrs sadarbojas ar starptautiskiem sekvenču repozitorijiem, piemēram, GISAID, lai analizētu informāciju par SARS-CoV-2 sekvenču nolūkā izprast jaunu variantu rašanos un to atklāšanas iespējas.

⁶ Projekts *Exscalate* – pasaulē jaudīgākā un visaptverošākā superdatošanas platforma narkotiku pārprofilēšanai – izstrādā vīrusa proteīnu 3D modeļus un dara tos pieejamus īpašā datu telpā. Šā darba ietvaros nesen tika publicēti to pīķa proteīnu 3D modeļi, kuros notikusi mutācija, ieskaitot tos, kas iegūti no Brazīlijā, Dienvidāfrikā, Apvienotajā Karalistē un Dānijā atklātajām vīrusa mutācijām.

Lai gan joprojām par zelta standartu uzskatāmi *RT-PCR* testi, **būtu jāpaplašina ātro antigēna testu izmantošana**. Līdz šim deviņas dalībvalstis ir ieviešušas stratēģijas vai īpašus norādījumus attiecībā uz ātro antigēna testu izmantošanu, savukārt divpadsmit ES dalībvalstis šos testus pašlaik izmanto praksē. Lai nodrošinātu nepieciešamās testēšanas sistēmas izveidi, ir būtiski ātri īstenot visus Komisijas ieteikumus⁷ un ātri panākt vienošanos Padomē par vienotu sistēmu ātro antigēna testu izmantošanai.⁸

Tas ir īpaši svarīgi saistībā ar jauniem vīrusa variantiem. **Steidzami jāatjaunina valstu testēšanas stratēģijas, lai ņemtu vērā jaunus vīrusa variantus**. Tas ļaus uzraudzīt cilvēkus apgabalos, kuros ir ievērojami lielāka saslimstība ar vīrusa variantu, un noteikt viņiem karantīnu. Papildus tam būtu jāveic īpaši kontaktu izsekošanas pasākumi.

Turklāt ir jāturpina darbs ar mērķi veicināt to, ka dalībvalstis savstarpēji atzīst Covid-19 testu rezultātus. Kopīgajam pētniecības centram būtu jāizveido kopīgs saraksts ar dalībvalstu ātrajiem antigēnu testiem un šādu testu izmantošanas veidiem, par ko ar ES Veselības drošības komitejas atbalstu vienojušās dalībvalstis. Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm izstrādās testu rezultātu veidlapā iekļaujamu standarta datu kopu. Būtu jāizpēta arī citu vīrusa noteikšanai paredzētu ātro nukleīnskābes testu izstrāde.

Komisija ar tiešiem pirkumiem, kopīgiem iepirkumiem un mērķtiecīgu finansējumu tieši palīdz dalībvalstīm palielināt **testēšanas spējas**. Tā ir izmantojusi Ārkārtas atbalsta instrumentu un par 100 miljoniem EUR iegādājusies vairāk nekā 21 miljonu ātro antigēnu testu, kurus līdz aprīlim plānots piegādāt dalībvalstīm. Ir sākts vēl viens kopīgais ātro antigēna testu iepirkums, kas tuvākajos mēnešos ļaus veikt daudz apjomīgāku iepirkumu. Starptautiskā Sarkanā Krusta federācija atbalsta dalībvalstis testēšanas spēju palielināšanā, izmantojot Ārkārtas atbalsta instrumenta finansējumu. Vispārīgāk runājot, Investīciju iniciatīva reaģēšanai uz koronavīrusu (*CRII*) kopš tās pieņemšanas ir ļāvusi no Kohēzijas fonda mobilizēt kopumā 6,8 miljardus EUR veselības aprūpei.

GALVENĀS DARBĪBAS

Sekvencēšana

- *Dalībvalstīm, vajadzības gadījumā izmantojot ECDC spējas, steidzami jāpalielina genoma sekvencēšana, proti, sekvencēšana jāveic 5–10 % pozitīvo testu rezultātu.*
- *Dalībvalstīm jānodrošina genoma sekvenču kopīgošana ES līmenī.*
- *Komisijai jāatbalsta dalībvalstis, lai tās tuvākajā laikā varētu palielināt sekvencēšanas spējas.*

Testēšana

- *Dalībvalstīm jāīsteno Komisijas ieteikumi un ātri jāpanāk vienošanās par Padomes ieteikumu par vienotu sistēmu attiecībā uz ātrajiem antigēna testiem.*
- *Dalībvalstīm būtu jāatjaunina testēšanas stratēģijas, lai iekļautu ātro antigēna*

⁷ C(2020) 7502 final un C(2020) 8037 final, 2020. gada 18. novembris.

⁸ COM(2020) 849 final, 2020. gada 18. decembris.

testu izmantošanu, un jāizstrādā norādījumi šo testu izmantošanai.

- *Dalībvalstīm līdz janvāra beigām jāvienojas par kopīgu sarakstu attiecībā uz ātrajiem antigēna testiem.*
- *Komisijai un dalībvalstīm jānosaka Covid-19 testu rezultātu veidlapā iekļaujamo standarta datu kopa.*
- *Dalībvalstīm līdz 2021. gada februārim jāatjaunina testēšanas stratēģijas, lai ņemtu vērā jaunus vīrusa variantus.*

3. PASTIPRINĀT RISKĀ MAZINĀŠANAS PASĀKUMUS, VIENLAIKUS SAGLABĀJOT VIENOTO TIRGU UN BRĪVU PĀRVIETOŠANOS

Eiropas spēcīgās reakcijas uz Covid-19 pandēmiju pamatā ir bijusi **vienotība un vienotā tirgus darbības saglabāšana**. 2020. gada marta notikumi skaidri parādīja, ka nekoordinēta un sasteigta robežu slēgšana un eksporta ierobežojumi neaptur vīrusa izplatību, bet gan vājina vienoto tirgu un mūsu ekonomiku, kā arī ierobežo tiesību brīvi pārvietoties Eiropas Savienībā izmantošanu.

Visas dalībvalstis ir īstenojušas nozīmīgus pasākumus ar mērķi kontrolēt un mazināt pandēmijas ietekmi uz saviem iedzīvotājiem. Lai gan šie pasākumi smagi ietekmē ekonomiku, sociālos kontaktus un cilvēku labklājību, tie ļauj efektīvi kontrolēt vīrusa izplatīšanos.

Riska mazināšanas pasākumi būtu jā saglabā līdz brīdim, kad būs vakcinēts tāds skaits cilvēku, kas ir pietiekams, lai samazinātu riskus. Lai arī daudziem iedzīvotājiem to būs grūti pieņemt, realitāte ir tāda, ka šie pasākumi ir nepieciešami, lai glābtu dzīvības un drīzāk atgrieztos sabiedrībā ar mazāk ierobežojumiem. Pagaidām vēl ir nepieciešams turpināt tādu pasākumu īstenošanu kā personu testēšana, izolēšana, kontaktu izsekošana un karantīna. Komunikācija un konsekventa informācija, ieskaitot par to, kāpēc joprojām ir vajadzīgi ierobežojoši pasākumi, piemēram, maskas vai fiziska distancēšanās, šobrīd ir vēl svarīgāka.

Kopīga ES pieeja saslīmstības noteikšanai, kas varētu novest pie ierobežojumu mīkstināšanas, ļaujot vērot progresu, palielinātu sabiedrības uzticēšanos.

Ceļošana arī turpmāk būs īpašs izaicinājums. Jo īpaši ņemot vērā jaunu variantu uzliesmojumu, līdz brīdim, kad epidemioloģiskā situācija būs ievērojami uzlabojusies, vajadzētu stingri atturēties no visiem nebūtiskiem ceļojumiem, it sevišķi uz un no augsta riska apgabaliem.

Robežu slēgšana vai vispārēji ceļošanas aizliegumi un lidojumu, satiksmes pa sauszemi un ūdensceļiem apturēšana nav pamatota, jo mērķtiecīgāki pasākumi ir pietiekami efektīvi un rada mazāk traucējumu. “Zaļo joslu” sistēmai⁹ vajadzētu nodrošināt pastāvīgu transporta plūsmu kustību, it īpaši nolūkā nodrošināt preču brīvu apriti, un tādējādi novērst piegādes ķēdes traucējumus.

⁹ Sk. paziņojumu COM(2020) 685 final un Komisijas 2020. gada 22. decembra Ieteikumu 2020/2243 (C/2020/9607).

Saskaņā ar Padomes 2020. gada oktobra ieteikumu¹⁰ ceļošanas ierobežojumiem vajadzētu būt samērīgiem un nediskriminējošiem. Attiecībā uz ceļotājiem, kas ieceļo no apgabaliem, kuros ir augsta saslimstība ar bažas raisošajiem vīrusa variantiem, būtu jā saglabā samērīgi ierobežojumi, ieskaitot ceļotāju testēšanu. Būtu jāievēro un jāizpilda piemērojamie karantīnas noteikumi¹¹ un vienlaikus jāparedz izņēmumi ceļotājiem, kuri veic būtiskas funkcijas vai kuriem ir būtiska vajadzība, piemēram, transporta nozares darbiniekiem, veselības un sociālās aprūpes speciālistiem, priekšplāna darbiniekiem, pārrobežu darba ņēmējiem un sezonas darbiniekiem. Komisija apsvērs, vai, ņemot vērā jaunās norises, piemēram, nesen identificētos vīrusa variantus, kas rada pamatu bažām, būtu jāatjaunina pašreizējais regulējums koordinētai brīvas pārvietošanās ierobežošanai sakarā ar Covid-19 pandēmiju.

Lai vēl vairāk samazinātu ar pārvietošanos saistīto pārnesšanas risku, transportlīdzekļos un termināļos būtu jāpiemēro pasākumi, piemēram, higiēnas un distancēšanās pasākumi. Attiecībā uz ceļošanu, kas ietver vairāku cilvēku vienlaicīgu atrašanos norobežotā telpā, būtu jāapsver iespēja veikt testēšanu neilgi pirms ceļošanas. Kontakta izsekošana joprojām ir būtiska.

Pasažieru lokalizācijas veidlapu apmaiņas platforma ir izstrādāta tā, lai iesaistītās dalībvalstis varētu ātri identificēt visus pasažierus, kuriem, pašiem nezinot, ir bijis ciešs kontakts ar inficētu pasažieri, un sazināties ar viņiem. Trīs dalībvalstis – Itālija, Spānija un Slovākija – jau ir piedalījušās veiksmīgā izmēģinājuma projektā.

GALVENĀS DARBĪBAS

- *Būtu jāievieš kopīga ES pieeja saslimstības noteikšanai.*
- *Dalībvalstīm būtu jāpievērš īpaša uzmanība ierobežojumiem, kurus piemēro cilvēkiem, kas ierodas no apgabaliem, kuros ir augsta saslimstība ar jaunajiem vīrusa variantiem. Kamēr epidemioloģiskā situācija nebūs uzlabojusies, pēc iespējas vajadzētu atturēties no nebūtiskiem ceļojumiem.*
- *Būtu jā saglabā nediskriminējoši ceļošanas ierobežojumi un arī turpmāk jāveic ceļotāju testēšana, it īpaši attiecībā uz ceļotājiem, kas ieceļo no apgabaliem, kuros ir augsta saslimstība ar vīrusa variantiem, kas rada pamatu bažām.*
- *Vajadzības gadījumā būtu ceļotājiem jānosaka stingri ievērojama karantīna, vienlaikus paredzot atbilstīgus izņēmumus ceļotājiem, kuri veic būtiskas funkcijas vai kuriem ir būtiska vajadzība.*

4. NODROŠINĀT EIROPAS LĪDERĪBU UN STARPTAUTISKO SOLIDARITĀTI

Covid-19 pandēmija visā pasaulē rada vēl nepieredzētu spriedzi, proti, pasaulē kopumā ir paziņots par vairāk nekā 93 miljoniem inficēšanās un 2 miljoniem nāves gadījumu. Tas apliecina, ka reakcijai uz šo globālo krīzi jābūt globālai. Mūsu atbildes reakcijai arī turpmāk jāietver multilaterālisms, starptautiskā sadarbība, pārredzamība un solidaritāte.

¹⁰ Padomes Ieteikums (ES) 2020/1475 (2020. gada 13. oktobris) par koordinētu pieeju brīvas pārvietošanās ierobežošanai sakarā ar Covid-19 pandēmiju.

¹¹ Veselības drošības komiteja šodien publicēja ieteikumus par kopīgu ES pieeju attiecībā uz Covid-19 pacientu izolēšanu un karantīnas noteikšanu kontaktpersonām un ceļotājiem.

Eiropas Savienība jau vada starptautiskos centienus, tā gan īsteno pati savus centienus, gan apvieno galvenos dalībniekus. Kopš 2020. gada aprīļa, kad darbību sāka saskaņā ar kopīgo “Eiropas komandas” pieeju izveidotā 38,5 miljardu EUR vērtā globālās atveseļošanas pakete, kuras ietvaros partnervalstīm tiek sniegts atbalsts humanitāro vajadzību apmierināšanā ārkārtas situācijās, veselības aprūpes sistēmu un būtisku veselības aprūpes pakalpojumu stiprināšanā, kā arī palīdzība ekonomikas atveseļošanā un sociālais atbalsts. Kopumā ir mobilizēta humānā palīdzība 449 miljonu EUR apmērā; tā ietver medicīnas preces, medicīnas darbiniekus, ar loģistiku saistītu palīdzību¹² un finansiālu atbalstu humānās palīdzības organizācijām.

Eiropas komanda ir arī mobilizējusi 853 miljonus EUR, lai atbalstītu mehānismu *COVAX*, kas ir globāla iniciatīva ar mērķi nodrošināt vienlīdzīgu un taisnīgu piekļuvi drošām un efektīvām vakcīnām¹³. **ES kopumā ir lielākā līdzekļu devēja mehānismam *COVAX*.**

ES vakcīnu izdales mehānisms

Steidzamības, kā arī solidaritātes un veselības drošības Eiropas Savienībā un ārpus tās apsvērumu dēļ **ES var un tai būtu jāturpina stiprināt centienus nodrošināt plašāku starptautisku piekļuvi vakcīnām**. Šis darbs jāveic saskaņā ar bezatkritumu principu, kas paredz, ka saņēmējvalstīm jābūt pietiekami sagatavotām.

ES turpinās atbalstīt *COVAX*, piemēram, tā izveidos humānās palīdzības rezervi, kas ietvers aptuveni 100 miljonus vakcīnas devu. *COVAX* joprojām ir galvenais kanāls valstu ar zemiem un vidējiem ienākumiem atbalstam un taisnīgas piekļuves vakcīnām nodrošināšanai, proti, ar to 92 nabadzīgākajām valstīm tiks nodrošināti 20 % vajadzīgo vakcīnu. Taču tam būs vajadzīgs laiks. Tāpēc pašlaik vairums šo valstu visneaizsargātākajām grupām, medicīnas darbiniekiem un citām prioritārām grupām agrīnu piekļuvi vakcīnām var nodrošināt vienīgi ar ES atbalstu.

Balstoties uz pieredzi, kas gūta saistībā ES Vakcīnu stratēģiju, Komisija ir gatava izveidot ES vakcīnu izdales mehānismu. Šādā veidā, izmantojot pārbaudīto “Eiropas komandas” pieeju, tiktu nodrošināta kopīga piekļuve daļai no ES nodrošinātajiem 2,3 miljardiem devu. Īpaša uzmanība tiktu pievērsta Rietumbalkāniem, austrumu un dienvidu kaimiņreģioniem un Āfrikai. Galvenie ieguvēji būtu veselības aprūpes speciālisti, kā arī varētu tikt apmierinātas humanitārās vajadzības.

Šis mehānisms darbotos kā vienots pieprasījumu iesniegšanas punkts un kanāls, ar kura starpniecību, iespējams, izmantojot mehānismu *COVAX*, tiktu nodrošinātas sākotnējās devas, vienlaikus neradot traucējumus dalībvalstu vakcinācijas plānu īstenošanai. Pieaugot vakcīnu piegādēm, to skaits pieaugtu līdz brīdim, kad *COVAX* spēs piegādāt vakcīnas pietiekamā daudzumā tieši no uzņēmumiem. Īstenojot šādu bezprecedenta solidaritātes pasākumu, vienlaikus ir jāīsteno tieša komunikācija ar Eiropas iedzīvotājiem un jāveic mērķtiecīga komunikācijas kampaņa partnervalstīs ar mērķi izskaidrot principu, ka, kamēr nav pasargāti visi, neviens nav pasargāts.

¹² Piemēram, humānās palīdzības gaisa tilts – Komisijas finansēti lidojumi, ar kuriem vajadzīgajā vietā nogādā medicīniskos materiālus un veselības aprūpes speciālistus. Šo gaisa tiltu izmanto arī partnervalstīs dzīvojošo emigrantu repatriācijai.

¹³ Mehānisms *COVAX* darbojas Covid-19 apkarošanas rīku pieejamības paātrināšanas iniciatīvas (iniciatīvas *ACT Accelerator*) ietvaros, un tā mērķis ir līdz 2021. gada beigām iegādāties 2 miljardus devu, no kurām vairāk nekā 1,3 miljardi devu paredzēti jaunattīstības valstīm.

Vienlaikus būtu jāpastiprina centieni palielināt starptautisko sadarbību un solidaritāti, ne tikai lai apkarotu šo pandēmiju, bet arī sagatavotos nākamajai. Nesen ierosinātā jaunā **ES un ASV programma globālām pārmaiņām**¹⁴ veidos pamatu stingrai ES un ASV apņēmībai un ieguldījumam COVAX. ES vadītajai tirdzniecības un veselības iniciatīvai Pasauls Tirdzniecības organizācijā būtu jāatvieglo vakcīnu un medicīniskās aprūpes nodrošināšana vietās, kur tas ir visvairāk nepieciešams. Komisija izpētīs visus pārējos iespējamus veidus, kā saviem partneriem nodrošināt piekļu Covid-19 vakcīnām. Gaidāmais Vispasaules veselības samits, kas notiks 2021. gada maijā un ko G20 ietvaros kopīgi rīkos Itālija un Komisija, arī sniegs iespēju mobilizēt starptautisku atbalstu ar mērķi labāk sagatavoties turpmākām pandēmijām un veicināt noturību pret tām.

GALVENĀS DARBĪBAS

- *Komisijai, izmantojot Eiropas komandas pieeju, jāizveido ES vakcīnu izdales mehānisms, kas palīdzēs dalībvalstu atvēlētās vakcīnas strukturētā veidā izdalīt partnervalstīm.*
- *Eiropas Komisijai un dalībvalstīm arī turpmāk jāmobilizē atbalsts COVAX.*
- *Eiropas Savienībai dažādos forumos, piemēram, gaidāmajā Vispasaules veselības samitā, jāatbalsta centieni stiprināt vispasaules veselības aprūpes struktūru.*

5. NOBEIGUMS

Nākamās nedēļas visai ES būs liels izaicinājums. Kamēr vakcinācija nav veikta tādā apjomā, kas ļautu atcelt ierobežojumus, ES saskaras ar lielu izaicinājumu, proti, ir jānovērš risks, ko rada jauni vīrusa varianti, kuri izplatās plašāk un ātrāk.

Tas ir izdarāms, strādājot kopā, esot vienotiem, izrādot solidaritāti, rīkojoties koordinēti un saglabājot modrību. ES Vakcīnu stratēģija ir parādījusi, ka kopīga pieeja attaisnojas, proti, ir piegādātas vakcīnas, kas pavērs iespēju atcelt ierobežojumus. Tam nākamajos mēnešos vajadzētu būt mūsu kopīgajam sabiedrības veselības mērķim un uzdevumam, lai kontrolētu pandēmiju līdz drošu un efektīvu vakcīnu ieviešanai pietiekamā apmērā.

Mums ir jāsauglabā apņēmība veikt nepieciešamos pasākumus, lai kontrolētu vīrusa izplatšanos. Ja turpināsim strādāt kopā ar mērķi izmantot mūsu zinātnisko izcilību, ražošanas jaudu, īstenot mūsu solidaritāti un vērtības, mēs varēsim nodrošināt, ka Eiropas iedzīvotāji ātrāk varēs aizmirst par ierobežojumiem un iepriekšējā gadā piedzīvotajām grūtībām, un virzīties uz stabilu atveseļšanos.

¹⁴ JOIN(2020) 22final.